

मत्स्य प्रसारमा क्रियाशील कार्यालयहरूको विवरण

क्र.सं.	कार्यालयको नाम, ठेगाना	फोन नं.	मोबाईल नं.	वेबसाईट	ईमेल
१	मत्स्य विकास निर्देशनालय, बालाजु, काठमाण्डौ	०१-४३५०८३३ ४३८५६८६ ०१-६२००७३३ (कार्यक्रम निर्देशक)	९८५१२४५६०६	www.dofd.gov.np	dofnep@yahoo.com info@dofd.gov.np dofnep@gmail.com
२	राष्ट्रिय प्राकृतिक तथा कृत्रिम जलाशय मत्स्य विकास कार्यक्रम, बालाजु, काठमाण्डौ	०१-४३५०६६२ ४३८०५६१	९८५१२१७८१६	www.dofnep.gov.np	nifadp15@hotmail.com
३	केन्द्रीय मत्स्य प्रयोगशाला, बालाजु, काठमाण्डौ	०१-४३५०६०९ ४३८५८५४	९८५११७८६३१	www.cflab.gov.np	cflabnepal@gmail.com
४	मत्स्य विकास तथा तालिम केन्द्र, जनकपुरधाम, धनुषा	०४१-५२०१५६ ५२०३९६ (F)	९८५४०२५३९६	www.fdtcjk.gov.np	fdtc@gmail.com
५	रिजर्भ्वार मत्स्य विकास केन्द्र, कुलेखानी	०५७-६२०२३७	९८५५०७०२३७		rdckulekhani@hotmail.com
६	चिसो पानी मत्स्य विकास केन्द्र, मिर्मी, स्याङ्जा	०६३-४०३००६	९८५६०५१००६		
७	मत्स्य विकास केन्द्र, फत्तेपुर, सप्तरी	०३१-५५००९२	९८५२८२०९३५		fdcfattepur2029@gmail.com
८	मत्स्य विकास केन्द्र, लहान, सिरहा	०३३-५६०५१४	९८५२८३१११४	www.fdclahan.gov.np	fdclahan@gmail.com
९	मत्स्य विकास केन्द्र, हेटौडा, मकवानपुर	०५७-५२०५६७	९८५५०७०३१५		bisnusilwal@ymail.com
१०	मत्स्य विकास केन्द्र, भण्डारा, चितवन	०५६-५५००८५	९८५५०६२०८५		fdcbhandara@gmail.com
११	मत्स्य विकास केन्द्र, भैरहवा, रुपन्देही	०७१-४२९१८४ ४२९३१६ (F)	९८५७०२४३१६		fdcbhairahawa@yahoo.com
१२	मत्स्य विकास केन्द्र, महादेवपरी, बाँके	०८१-५२९२२०	९७५८००१०६९		bhusaldeep@gmail.com
१३	मत्स्य विकास केन्द्र, गेटा, कैलाली	०९१-५७५१२० ५७५०३७ ५७५११९(F)	९७५९००३३१०	www.fdckailali.gov.np	fdckailali@gmail.com

मत्स्य पालन

परिचय

पोखरी, ताल, तलैया, घोल, केज तथा धानखेतमा केही व्यवस्थापन प्रविधिहरू अपनाइ माछा पालन गर्न सकिन्छ। यस सम्बन्धी आवश्यक प्राविधिक जानकारी स्थानीय तहमा कार्यरत कृषि प्राविधिकहरू, मत्स्य विकास केन्द्रहरू, केन्द्रीय मत्स्य प्रयोगशाला, राष्ट्रिय प्राकृतिक तथा कृत्रिम जलाशय मत्स्य विकास कार्यक्रम र मत्स्य विकास निर्देशनालयबाट प्राप्त गर्न

सकिन्छ। हालसम्मको अनुसन्धान तथा अध्ययन कार्यबाट नेपालमा २३२ जातका माछा पाइएको थाहा भएको छ तापनि हाल कृषक/व्यवसायीहरूले माछापालनमा प्रयोग गरिएका जातहरू निम्नानुसार छन्।

- न्यानो पानीमा हुने कार्प जातका माछाहरू (स्वदेशी: रहु, नैनी तथा भाकुर र विदेशी: सिल्भर कार्प, विगहेड कार्प, ग्रास कार्प)।
- अध्ययन/अनुसन्धानका साथै पालनको क्रममा रहेका अन्य विदेशी जातका न्यानो पानीमा हुने माछाहरू: पंगासियस, टिलापिया, पुन्टियस र मांगुर (नियन्त्रित अवस्थामा मात्र पालन गर्न सकिने)।
- चिसो पानीमा हुने ट्राउट माछाको जात: रेन्बोट्राउट।
- सौन्दर्य (रङ्गिन) माछाका जात: कोई कार्प।

माछाको पौष्टिक महत्व:

- माछा उच्च गुणस्तरयुक्त प्रोटीन, कम चिल्लो पदार्थ भएको प्राणी प्रोटीनको स्रोत हो।
- माछामा मानव शरीरलाई आवश्यक पर्ने सबै किसिमका एमिनो एसिडहरू (Essential amino acids) पाईन्छ।
- माछामा ओमेगा-३ फ्याट्टी एसिड, भिटामिनहरू भिटामिन डि र भिटामिन बि २ (Riboflavin) पाईन्छ।
- माछा क्याल्सियम, फस्फोरस, म्याग्नेसियम, आईरन, कपर, जिंक जस्ता मिनरल्सको पनि स्रोत हो।
- माछामा कोलेस्टेरोल कम हुने भएकोले विरामी, बच्चा, वृद्ध र सबै उमेरका मानिसले सेवन गर्न सक्छन्।
- माछामा कोलेस्टेरोल कम हुने र ओमेगा-३ फ्याट्टी एसिड पाईने हुनाले उच्च रक्तचाप घटाउनुका साथै हृदयघात (Heart attack or stroke) हुनबाट बचाउँछ।

व्यवसायिक मत्स्य पालन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू:

- उपयुक्त स्थलको छनौट गरी पोखरी निर्माण गरौं।
- पोखरीमा १ मीटर भन्दा बढी पानीको गहिराई कायम गरौं।
- प्राकृतिक आहारा निर्माणको लागि नियमित रूपमा मलखाद (प्रति कठ्ठा पाकेको गोबरमल १०० के.जी., युरिया ४ के.जी., डि.ए.पी. ३ के.जी. शुरुमा) को प्रयोग गरौं।
- ३ ईन्च भन्दा ठूलो साईजको अनुपात मिलाएर ७ जातको (कमन कार्प २५%, सिल्भर कार्प ३५%, विगहेड ५%, ग्रास कार्प ५%, रहु १०%, नैनी १५%, भाकुर ५%) मत्स्य भुरा स्टकिङ्ग गरौं।
- मत्स्य पालन/उत्पादनमा हुने जोखिम न्यूनिकरण गर्न मत्स्य बीमा गरौं।
- पेलेट दानाको प्रयोग गरौं।
- पोखरीमा पानीको नियमित जाँच गरी गुणस्तर कायम राखौं।
- एरिएटरको प्रयोग गरी अक्सिजनको कमीबाट माछालाई बचाऔं।
- माछाको नियमित रूपमा स्वास्थ्य एवं वृद्धि दर जाँच गरौं।
- एकिकृत माछापालन गरी डिलको सदुपयोग गरौं।
- विक्री योग्य माछा विक्री गरी पुन मत्स्य भुरा स्टकिङ्ग गरौं।
- माछापालनको उत्पादन, आम्दानी खर्चको रेकर्ड अध्यावधिक गरौं।

विकासे (कार्प) जातका माछाका विशेषताहरूः

१. न्यानो हावापानीमा छोटो समयमा छिटो बढ्ने।
२. रोगब्याधी कम लाग्ने तथा कम अक्सिजनमा पनि बाँच्न सक्ने।
३. पर्याप्त मात्रामा पोथी माछाबाट बच्चा दिन सक्ने र चाँडै परिपक्व भई प्रजनन कार्यमा प्रयोग हुन सक्ने।
४. पोखरीमा उत्पादन हुने प्राकृतिक तथा कृत्रिम आहारा खाएर बाच्न सक्ने।
५. उपभोक्ताहरूले रुचाउने।

स्वस्थ एवं ताजा माछाको पहिचान

- माछाको शरीरको बाहिरी भागमा चिप्लोपना (Mucus) को उपस्थिति हुनु।
- शरीरमा चमक एवं ताजापन देखिनु।
- आँखा चम्किलो हुनु।
- माछाको कान (Gills) रातो हुनु।
- माछाको शरीरमा औँलाले थिच्दा खाल्टो नपर्नु।
- माछामा नराम्रो गन्ध नआउनु।
- पेट फुटेको नहुनु।

मत्स्यपालनको लागि पानीको उपयुक्त गुणस्तर

अक्सिजन: कार्प (५-७ पी.पी.एम.), पंगासियस (१.० पी.पी.एम. भन्दा बढी), रेन्बो ट्राउट (८.० पी.पी.एम. भन्दा बढी)

एमोनिया: ०.२ पी.पी.एम. भन्दा कम

पि. एच. ६.५ देखि ९.० सम्म

तापक्रम: न्यानो पानीमा हुने माछाको लागि २६-३२ डि.से. र चिसो पानीमा हुने माछाको लागि १०-१८ डि.से.।

पंगासियस माछापालन प्रविधि

पंगासीयस माछा (*Pangasianodon hypophthalmus*) ताजा पानीमा हुर्कने, छिटो बढ्ने र बढी तौलको हुने भएकोले यो माछाको उत्पादन महत्वपूर्ण रहेकोछ। व्यवसायिक रूपमा पालन गर्दा पंगासियस जातको माछालाई पोखरीमा तैरिने पेलेट दाना खुवाएर पालन गर्नु पर्दछ। यो जातको माछा एक जातीय प्रविधिबाट (Monoculture culture) पालन गर्ने गरिएकोछ। यो म्यानमार, कम्बोडिया, थाईल्याण्ड, लाओस र भियतनाम भएर बग्ने मेकन नदीको स्थानीय प्रजातिको माछा हो।

पंगासियस माछा पालन गर्दा अपनाउनु पर्ने मुख्य प्रविधिहरू निम्न अनुसार छन्।

१. पानीको भरपर्दो स्रोत
२. बाढी नआउने तथा चोरी नहुने ठाउँ
३. पोखरीको साईज: सामान्यतया ५-८ कठ्ठा
४. पोखरीको गहिराई: १.५-२ मीटर
५. पानी सुकाउने: माछा भुरा पोखरीमा छाड्नु अगाडि १-३ हप्तासम्म पानी सुकाउने
६. चुनाको प्रयोग: ५००-१००० किलो ग्राम/हेक्टर
७. भुरा छोड्ने दर: ५ गोटा प्रति वर्ग मिटर
८. भुरा बाँच्ने दर: ८५%

- ९. पालन अवधि: ६ महिना
- १०. माछा बिक्री साइज: १ किलोग्राम
- ११. FCR: १.५:१

एक लिङ्गीय टिलापिया माछापालन प्रविधि

टिलापिया माछाको उत्पत्ति अफ्रिका र मध्यपूर्वमा भएको हो। टिलापिया माछाका प्रजातिहरू करिब ७० वटा रहेका छन्। ती मध्ये नौ प्रजातिका टिलापिया माछाहरूलाई पालन गर्ने गरिएको छ। जस मध्ये नाइल टिलापिया, मोजाम्बिक टिलापिया र ब्लु टिलापिया मुख्य रूपमा पालन गरिन्छ। टिलापिया माछापालन गर्दा निम्न प्रविधिहरू अपनाएर गर्न सकिन्छ।

१. मल र साधारण प्रयोग विधि
 - भुरा: ५०००-२०००० गोटा/हे.
 - उत्पादन: २०००-८००० के.जी./हे.
२. दाना, मल र आपतकालीन एरेटर प्रयोग प्रविधि
 - भुरा: १००००-३०००० गोटा/हेक्टर
 - उत्पादन: ५०००-१०००० के.जी./हे.
३. पूर्ण सन्तुलित दाना र एरेटर प्रयोग प्रविधि
 - भुरा: १००००-३०००० गोटा/हेक्टर
 - उत्पादन: ८०००-१५००० के.जी./हे.
४. लगातार एरेटर र आंशिक पानी फेर्ने प्रविधि
 - भुरा: ५००००-१००००० गोटा/हेक्टर
 - उत्पादन: २००००-१००००० के.जी./हे.
५. बगीरहेको पानीमा टिलापिया पालन प्रविधि
 - भुरा: ७००००-२००००० गोटा/हेक्टर
 - उत्पादन: ७०००००-२०००००० के.जी./हे.
६. दाना खुवाएर पिँजडामा पालन प्रविधि
 - भुरा: ६०० गोटा/घन मिटर
 - उत्पादन: ५०-३०० के.जी./घन मिटर

नेपालमा रेन्बो ट्राउट माछा

रेन्बो ट्राउट चिसो र सफा पानीमा हुर्कने ज्यादै मीठो विदेशी माछा हो। यो माछा १-२१ डि.से. सम्मको तापक्रममा जीवित रहन्छ। तर वृद्धिको लागि भने १५-१८ डि.से. पानीको तापक्रम र ७ मि.ग्रा/लिटर भन्दा बढी अक्सिजन चाहिन्छ। पानीको तापक्रम सरदर १० डि.से. भन्दा चिसो हुने स्थानमा यो माछा ढिलो बढ्छ र त्यस्तो स्थानमा व्यावसायिक रूपमा पालन फाइदाजनक हुँदैन। मांसाहारी भएतापनि यो माछालाई उच्च प्रोटीनयुक्त दाना खुवाएर पालन सकिन्छ। ट्राउनपालनको लागि पानीको पि.एच. ६.५-८.५ र अक्सिजन ८ मि.ग्रा./लिटर रहेको पानीमा उपयुक्त मानिन्छ। ट्राउट माछा दुई किसिमले पालन गरिन्छ क) आंशिक प्रणाली ख) पूर्ण प्रणाली

पहिलो प्रणाली अन्तर्गत स-साना भुरालाई बजार बिक्री योग्य साइजसम्म हुर्काइन्छ भने दोस्रोमा प्रजननदेखि लिएर ठूलो माछासम्म हुर्काइन्छ।

ट्राउट माछा पालनको लागि भुरा हुर्काउने टयाङ्क, ठूलो माछा पोखरी, बिक्री योग्य माछा राख्ने पोखरी एवं दाना राख्ने भण्डार आदिको आवश्यकता पर्दछ। साधारणतया सानो भुरा हुर्काउने पोखरीको साइज १०-१५ वर्ग मिटर र बिक्री योग्य माछा राख्ने पोखरीको साइज ५०-१५० वर्ग मीटर हुन्छ। ठूलो माछा हुर्काउने र बिक्री योग्य माछा राख्ने पोखरीहरू २ किसिमबाट बनाउन सकिन्छ।

(क) रेखात्मक/लहरे (ख) समानान्तर।

भिरालो जग्गा र पानीको स्रोत कम भएको ठाउँमा लहरे किसिमको पोखरी बनाउन राम्रो हुन्छ। यस्तो किसिमका पोखरीमा माथिल्लो पोखरीहरूमा प्रयोग भइसकेको पानी पुनः तल्ला पोखरीहरूमा प्रयोग गर्न सकिन्छ। राम्रो पानीको स्रोत भएको ठाउँमा समानान्तर किसिमको पोखरी बनाउन उपयुक्त हुन्छ। यस्तो पोखरीहरूमा एक पटक प्रयोग भइसकेको पानीलाई पुनः प्रयोग गरिदैन। जलाशयमा माछाको घनत्व कति राख्ने भन्ने कुरा पानीको प्रवाह, आयतन र गुणमा निर्भर हुन्छ। पानीको प्रवाह धेरै छिटो भएमा माछाको वृद्धि राम्रो हुँदैन। अर्कोतिर पानीको प्रवाह कम भएमा पोखरीको पिंघमा धेरै फोहर जम्न गई अक्सिजन न्यून हुँदै जान्छ। त्यसकारण पोखरीको पानी हरेक घण्टामा पूर्णतया फेर्नु आवश्यक पर्दछ।

माछामा देखिने रोगहरू एवं अन्य समस्या तथा समाधानका उपायहरू

रोग तथा परजीवीहरू

क्र. स.	रोग तथा परजीवी	लक्षणहरू	औषधि/उपचार
१	इ.यू.एस. रोग	यो रोग नेपालमा विगत २७ वर्षदेखि समस्याको रूपमा देखिएको छ। सुरुमा शरीरमा सेतो थोप्ला देखिन्छ। सो ठाउँमा कट्ला झर्न गई खाल्डो भएको घाउ देखा पर्दछ। ढाड र पुच्छरको नजिकको भागमा घाउहरू देखिन्छ। जाडोको समयमा स्थानीय जातका माछामा यो रोग बढी लाग्दछ। विकासे माछा मध्ये रहु, नैनी र भाकुरामा मात्र यो रोग लागेको पाईएको छ।	घरपोत्ते चुना १५ के.जी./कट्टाको दरले हाल्ने। रोगको प्रकोप हेरी १ महिनाको अन्तरालमा बढीमा तीन पटक चूना प्रयोग गर्ने। पानीको प्रवेशद्वारमा जाली राख्ने र जंगली माछा सबै हटाउने। सामान्यतया कमन, सिल्भर, विगहेड र ग्रासकार्पमा यो रोगको प्रकोप नदेखिएकोले पोखरीमा यी जातका माछाको संख्या बढी राख्ने। माछा मार्ने जाललाई प्रयोग गरिसकेपछि राम्ररी सुकाएर मात्र पुनः प्रयोग गर्ने।

२	ट्रिकोडिना	माछाको छाला, गिल र पखेटामा आक्रमण गर्ने एक कोषिय बाह्य परजीवी हो। यसको संख्या धेरै भएमा माछाको भुरा मर्दछन्। माछा दुब्लो हुने, पानीमा विस्तारै तैरने र फाट्टफुट्ट रूपमा दैनिक माछा भुरा मर्दै जाने यो परजीवीको आक्रमणको प्रमुख लक्षण हो।	०.२५ पि.पि.एम.का दरले ट्राईक्लोफेन वा डिप्टेरेक्स राख्ने। २५ पि.पि.एम. का दरले फर्मांलिन (पोखरीमा हाल्ने)। २-३ प्रतिशतको नूनपानीको झोलमा ५-१० मिनेट डुबाउने। ०.२५ पि.पि.एम. मालाकाईटग्निन प्रयोग गर्ने।
३	आरगुलस (माछाको जुम्मा)	शरीरको कुनै पनि भागमा लाग्न सक्दछ। यसले शरीरको रगत चुस्ने भएकोले जीउमा घाउ तथा खटिरा देखा पर्दछ।	२-३ प्रतिशतको नूनपानीको झोलमा ५-१० मिनेट डुबाउने। ०.२५ पि.पि.एम.का दरले ट्राईक्लोफेन वा डिप्टेरेक्स राख्ने।
४	माछाको फित्ते जुका (सिस्टोड)	पेट फुलेको हुन्छ। जीउ र ढाड सुकेको हुन्छ। ठाउँ ठाउँमा घाउहरू देखिन्छ।	डाई-एन व्यटाईलटिन अक्साईड २५० मि.ग्रा. प्रति के.जी. दानामा मिसाएर ३ दिनसम्म खुवाउने।
५	सेतो थोप्ले रोग	यो माछाको छाला, गिल र पखेटामा लाग्ने बाह्य परजीवी हो। माछाका भुरा यसबाट बढी प्रभावित हुने गर्दछन्।	२-३ प्रतिशतको नूनपानीको झोलमा ५-१० मिनेट डुबाउने। ०.१ पि.पि.एम. मालाकाईटग्निन प्रयोग गर्ने।
६	गाईरोडकटाईलस	यो माछाको छाला, गिल र पखेटामा लाग्ने बाह्य परजीवी हो। माछाका भुरा यसबाट बढी प्रभावित हुने गर्दछन्। माछा भुरा नबढ्ने, जीउ चिलाउने भएकोले किनारमा घस्रिईरहेको देखिने, पानी माथि उफ्रने र माछाको चालमा फरक आउने यसका लक्षणहरू हुन्।	०.२५ पि.पि.एम.का दरले डिप्टेरेक्स प्रयोग गर्ने। ०.२५ पि.पि.एम. का दरले फर्मांलिन प्रयोग गर्ने।

मत्स्य पालन पोखरीमा देखा पर्ने समस्या र समाधानका उपायहरू

क्र. सं.	समस्याहरू	लक्षणहरू	समाधानका उपायहरू
१	अक्सिजनको कमी	बिहान घाम उदाउनु अघि पोखरीका माछा पानीको सतहमा आई प्याक प्याक गरेको देखिन्छ। पोखरीमा बढी झारपात वा छहारी वा बदली भएको समयमा वा बढी मलखाद वा बढी संख्यामा माछा लगायत अन्य जलचर भएको अवस्थामा यस्तो लक्षण देखिन्छ। पानीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा कम हुने समयमा पानीको सतहमा अनुपातिक हिसावले अन्य स्थानमा भन्दा बढी अक्सिजन घुलित पानी उपलब्ध हुने भएकोले यस्तो समयमा माछाले सतहमा आई छिटो छिटो मुख बाउने (प्याक प्याक) गरेको लक्षण देखिन्छ।	पोखरीमा तत्काल बाहिरबाट पानी थपी दिने। पम्पिङ्ग सेट लगाएर पानी तानेर फोहोरा बनाई सोही पोखरीमा खसाल्ने। पानी नधमिलिने गरी पोखरीमा मानिस पसेर पानी चलाउने वा पौडी खेल्ने। एरिएटर (पानी चलाउने मेशिन) को प्रयोग गर्ने। अपरान्ह घाम लागी सकेपछि जाल हाली बढी माछा निकाल्ने। केही समयको लागि पोखरीमा माछालाई दाना र मलखाद नदिने।
२	पोखरीमा पानी छिटो सुक्ने	साधारणतया बलौटे माटोमा पोखरी निर्माण गर्नु हुँदैन। पिँधमा बालुवाको मात्रामा बढी भएको पोखरी पानी छिटो सुक्दछ र बारम्बार पानी थप्नुपर्छ। यसरी थपिने पानी कम मलिलो हुने भएकोले पोखरीमा रहेका माछाको वृद्धिमा कमी आउँछ।	बाहिरबाट कम्तिमा १ फिट चिम्ट्याईलो माटो पिँधमा थप्ने। प्रत्येक वर्ष बलौटे पोखरीको पिँधमा प्रशस्त गोबरमल, झारपात, पराल, वा अन्य प्रांगारिक पदार्थ हाल्ने गर्नाले क्रमशः कम चुहिने हुन्छ। पिँधमा प्लाष्टिक बिछ्याउने।

जात अनुसार माछाका भुराहरू उपलब्ध हुने महिना र स्रोत केन्द्रहरू

क्र. सं.	माछाका जातहरू	भुरा पाइने महिना	सरकारी स्रोत केन्द्रहरू	निजी क्षेत्रका स्रोत केन्द्रहरू
१	कमन कार्प	फाल्गुण-वैशाख	मत्स्य विकास निर्देशनालय अन्तर्गतका केन्द्रीय मत्स्य प्रयोगशाला, बालाजु र मत्स्य विकास केन्द्रहरू फत्तेपुर, लहान, जनकपुर, हेटौँडा, भण्डारा, भैरहवा, महादेवपुरी (बाँके), गेटा	विभिन्न जिल्लाका निजी मत्स्य ह्याचरी तथा नर्सरीहरू। थप जानकारीका लागि मत्स्य विकास निर्देशनालयको वेबसाईट www.dofd.gov.np/प्रकाशन/वार्षिक
२	ग्रास कार्प	चैत्र-जेष्ठ		

३	सिल्भर-कार्प	वैशाख-आषाढ	(कैलाली) तथा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद अन्तर्गतका मत्स्य अनुसन्धान केन्द्रहरू गोदावरी, तरहरा, परवानीपुर, त्रिशुली र पोखरा।	पुस्तिका/मत्स्य तथ्याङ्क तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनको निजी मत्स्य ह्याचरी तथा मत्स्य नर्सरीहरूको विवरणमा हेर्न सकिने छ।
४	विगहेड-कार्प	वैशाख-आषाढ		
५	रहु	आषाढ-भाद्र		
६	नैनी	आषाढ-भाद्र		
७	भाकुर	आषाढ-भाद्र		
८	ट्राउट माछा भुरा	फाल्गुण-चैत्र	मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, त्रिशुली, नुवाकोट र ट्राउट प्रजनन तथा विकास केन्द्र, धुन्चे, रसुवा	नुवाकोट, सिन्धुपाल्चोक, कास्कीमा अवस्थित निजी ट्राउट प्रजनन केन्द्रहरू। थप जानकारीका लागि मत्स्य विकास निर्देशनालयको वेबसाईट www.dofd.gov.np /प्रकाशन/वार्षिक पुस्तिका/मत्स्य तथ्याङ्क तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनको ट्राउट मत्स्य पालक कृषक/व्यवसायीहरूको विवरणमा हेर्न सकिने छ।

माछा मार्ने तरिकामा प्रतिबन्ध गरिएका बुंदाहरू

क्र. स.	प्रतिबन्धित क्रियाकलाप	दण्ड जरिवाना
१	बिष्फोटक पर्दाथ प्रयोग गरेमा	बिगो बमोजिमको क्षतिपूर्ती भराइ रु. ५०००।-सम्म जरिवाना हुने
२	विद्युतीय प्रक्रियाबाट माछा मारेमा	
३	बिषादि प्रयोग गरी माछा मारेमा	